7/6648

T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

SAYI : B.08.0.APK.0.03.05.00-03/1464 30/4/2002
KONU : Soru Önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ : T.B.M.M Başkanlığının 01.04.2002 tarihli ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-14321-7/6648-14326/33754 sayılı yazısı.

Adıyaman Milletvekili Sayın Mahmut GÖKSU'nun, "İmam-hatip liselerinde uygulanan başörtüsü yasağına ilişkin" yazılı soru önergesi incelenmiştir.

1-4. Valilikçe yaptırılan inceleme sonucu, başörtüsü yasağı nedeniyle İstanbul İlindeki imam hatip liselerinden;

- Maltepe İmam Hatip Lisesinde 19 öğrencinin gözaltına alındığı, halen gözaltında olan, dayak yiyen, rapor alan öğrencinin olmadığı,
- Pendik İmam Hatip Lisesinde üç gün ve Güngören Anadolu İmam Hatip Lisesinde de iki gün eğitim öğretim yapılamadığı,

anlaşılmıştır.

2-3-5-6. Tevhid-i Tedrisat Kanunu (1924), Kıyafet Kanunu (1925) ve Türk Medeni Kanunu'nun (1926) kabul edilmesiyle birlikte Türk eğitim sisteminin lâikleşmesi sağlanmış, kadınlara ve erkeklere eşit eğitim olanakları tanınmış, kadının dini ideoloji nedeniyle uymak zorunda olduğu "örtünme"; peçe ve çarşaf giyinme zorunluluğu ortadan kalkmış ve Türk kadını eşit birey, eşit yurttaş olarak tanımlanmıştır.

Bu bağlamda, Kamu kurum ve kuruluşları, ilk, orta ve yüksek öğretim kurumlarındaki görevliler ile öğrencilerin kılık, kıyafetleri kanunlarda yer alan genel nitelikli hükümlerle, yönetmelik, genelge, duyuru ile getirilen usul ve esaslarla yasal yönden düzenlenmiştir.

Özellikle; bazı alanlarda dini kisvelerin giyilemeyeceği, kapalı mekanlarda belirli kıyafetlerle bulunulabileceği, başörtüsü ile dershane, laboratuar, spor salonu, kütüphane gibi kapalı yerlere girilemeyeceği yönündeki, Cumhuriyetin ve Anayasamızın başta Laiklik olmak üzere, temel nitelik ve esaslarına uygun olan bu düzenlemelerin, her kademedeki yargı kararları ile desteklendiği görülmektedir.

Devlet memurlarının kılık kıyafetleri konusunda düzenlenen ve bizzat Atatürk'ün imzasıyla Resmi Gazetenin 5 Eylül 1341 tarih ve 168 sayılı baskısında yayımlanarak yürürlüğe konulan bir kararname bulunmaktadır. 2413 sayılı "Bilumum Devlet Memurlarının Kıyafetleri Hakkında Kararname"de, bilumum Devlet memurlarının kıyafetlerinin, Dünya üzerindeki medeni milletlerin müşterek ve umumi kıyafetlerinin aynı olacağı belirtilmiştir.

Kanunla yapılan ilk düzenleme, 28 Kasım 1925 günlü 671 sayılı "Şapka İktisâsı Hakkında Kanun" olup, düzenleme ile giyim çağdaşlaşma sorunu olarak düşünülmüş ve giyim ile dinsel inançlar arasında ilişki kurulmaması gerektiği vurgulanmıştır.

3 Aralık 1934 tarihli 2596 sayılı "Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun" ile yapılan düzenlemeyle, hangi din ya da mezhepten olursa olsun mabet ve ayinler dışında dini

Bakanlıklar 06648 Tel : 425 00 86 - 425 33 67 E-posta : apk@meb.gov.tr
ANKARA Faks : 418 64 01 Int. adresi : www.meb.gov.tr

7-6648

T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

SAYI : B.08.0.APK.0.03.05.00-03/ / /2002
KONU : Soru Önergesi

kisve giyilmesi yasaklanmış, öğrenci ve memurların kıyafetleri belirlenmiştir.

Adı geçen Kanunun öğrencilerin kıyafetleri ile ilgili 2. maddesi, "Türkiye'de kanunu tevkifat teşekkül etmiş ve edecek olan izcilik ve sporculuk gibi topluluklar ve cemiyet ve kulüp gibi heyetler ve mektepler mahsus kıyafet alamat ve levazım taşımak istedikleri zaman yalnız nizamname veya talimatname ile muayyen tiplere uygun kıyafet alamet ve levazım taşıyabilirler." hükmünü getirerek, kıyafetteki karmaşanın kamu düzeni ve halkın huzuru yönünden sakıncalı olduğu belirlenmiştir.

12 Mayıs 1982 tarih ve 2670 sayılı Kanunla 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na eklenen Ek 19. madde "Devlet memurları Kanun, tüzük ve yönetmeliklerin öngördüğü kılık ve kıyafet kurallarına uymak mecburiyetindedirler." hükmünü amir olup, bu hüküm, kamu kurum ve kuruluşlarında kıyafet mecburiyeti getirmiştir.

Yukarıda belirtilen kanunlar incelendiğinde; bu kanunların, Anayasanın 2., 10., 24. ve 174. madde hükümlerinin ruhuna ve sözüne sadık kalınarak düzenlendiği ve sadece kadınların veya sadece erkeklerin kılık kıyafetleri ile ilgili düzenlemeler olmayıp, cinsiyet ayırımı yapılmaksızın toplumda yaşayan herkesle ilgili düzenlemeler olduğu görülecektir.

10.12.1988 tarih ve 20032 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren, 3511 sayılı Kanun ile 2547 sayılı Kanuna Eklenen Ek 16. madde ile getirilen "Dini inanç sebebiyle boyun ve saçların örtü veya türbanla kapatılması serbesttir" hükmü Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa ve inkılâp yasalarına aykırı bulunarak iptal edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin 5 Temmuz 1989 tarih ve 20216 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 7.3.1989 tarih ve 1989/1 Esas, 1989/12 Karar Sayılı Kararı;

"Bir yasal düzenlemenin din kurallarına, dinsel inançlara ve gereklere göre yapılamayacağı, dini inanç gereği saç ve boynun kapatılmasına ilişkin yasal düzenlemenin; Anayasanın başlangıç bölümünde yer alan ilkelere ve özellikle laiklik ilkesine ("Laiklik; egemenliğe, demokrasi ile özgürlüğe ve bilgi bileşimine dayanan toplumsal bir atılım; siyasal, sosyal ve kültürel yaşamın çağdaş düzenleyicisidir... Laik düzende din, siyasallaşmadan kurtarılır, yönetim aracı olmaktan çıkarılır, gerçek saygın yerinde tutularak kişilerin vicdanlarına bırakılır. Böylece siyasal yaşamın dayanağı bilim ve hukuk olur") aykırı olduğu,

Laik bir devlette hukuk kurallarının kaynağının dinde değil akılda bulunduğu, kişilerin iç dünyasına ilişkin olması gereken dini inançlara göre yasal düzenleme yapılmasının;

Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan Türkiye Cumhuriyeti'nin Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir hükmüne,

Anayasa'nın 10. maddesinde yer alan eşitlik ilkesine,

Anayasa'nın din ve vicdan hürriyetini düzenleyen 24. maddesine,

Anayasa'nın İnkılâp kanunlarının korunmasını düzenleyen 174. maddesine

aykırı olduğu" gerekçesiyle 1'e karşı 10 oyla ve oy çokluğu ile alınmıştır.

1990 yılında 3670 sayılı Kanunla 2547 sayılı Kanuna Ek 17.madde eklenmiş,

Bakanlıklar 06648
ANKARA
Tel : 425 00 86 - 425 33 67
Faks : 418 64 01
E-posta : apk@meb.gov.tr
Int. adresi : www.meb.gov.tr

7-6648

T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

SAYI : B.08.0.APK.0.03.05.00-03/ / /2002
KONU : Soru Önergesi

"Yürürlükteki Kanunlara aykırı olmamak koşulu ile yükseköğretim kurumlarında kılık kıyafet serbesttir." hükmü getirilmiştir. Anayasa Mahkemesi bu hükmü iptal etmemiş, ancak gerekçesinde türbanın yürürlükteki kanunlara göre takılamayacağını gerekçe olarak almıştır.

Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi, bir partinin kapatılması talebiyle açılan davada aldığı, 6.10.1998 tarih ve 1997/1 Esasına, 1998/1 Karar sayılı kararında; türban yasağı konusunda yeniden değerlendirilmiş ve dinsel nedenlere dayanılarak başörtüsü ve türbanla boyun ve saçların örtülmesine resmi daire ve üniversitelerde serbestlik tanınmasının Cumhuriyetin ve Anayasa'nın temel prensipleri ile laiklik ilkesine aykırı olacağı ifade edilmiştir.

Danıştay'ın yükseköğretim kurumlarında kılık kıyafet konusuna ilişkin kararlarının bir bölümünde şu ifadeler yer almaktadır. ".... kendi toplumsal çevrelerinin baskısına ve göreneklerine boyun eğmeyecek ölçüde eğitim gören kızlarımızın ve kadınlarımızın sırf lâik cumhuriyet ilkelerine karşı çıkarak dine dayalı bir devlet düzenini benimsediklerini belirtmek amacıyla başlarını örttükleri bilinmektedir. Bu kişiler için başörtüsü masum bir alışkanlık olmaktan çıkarak kadın özgürlüğüne ve Cumhuriyetimizin temel ilkelerine karşı bir dünya görüşünün simgesi haline gelmektedir." (Danıştay 8.dairesinin 23.02.1984 günlü, E:1983/207, K:1984/330 sayılı; 16.11.1987 günlü, E:1987/128, K:1987/486 sayılı; 27.06.1988 günlü, E:1987/178, K:1988/512 sayılı kararları).

Ayrıca, iki dava nedeniyle İdare Mahkemeleri ve Danıştay türban takılamayacağına karar vermiş, bu iki dava konusu Avrupa İnsan Hakları Komisyonuna götürülmüş, adı geçen Komisyon, 03.05.1993 tarihinde her iki davayı da karar bağlamış, yapılan görüşmeler sonucunda davaların reddine karar vermiştir.

Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ret kararı;

İnsan hakları sözleşmesinin KAMUSAL ALANDA, bir inancın gerektirdiği biçimde davranma hakkını mutlak olarak güvence altına almadığı,

Sözleşmeye göre bir dinin uygulanması ifadesinin, bir dinin veya inancın zorunlu kıldığı ya da esinlendiği her türlü hareketin yapılabileceği anlamına gelmediği,

Yüksek öğrenimini laik bir üniversitede yapmayı seçen bir öğrencinin, bu üniversitenin düzenlemelerini kabul etmiş sayılacağı,

Özellikle nüfusun büyük çoğunluğunun belirli bir dine mensup olduğu ülkelerde, bu dinin tören ve simgelerinin herhangi bir yer ve bilim sınırlaması olmaksızın sergilenmesinin, sözü geçen dini uygulamayan veya başka bir dine mensup olan öğrenciler üzerinde baskı oluşturabileceği,

Laik üniversitelerin, öğrencilerin kılık ve kıyafetlerine ilişkin kurallar koyarken, bazı köktendincilerin yüksek öğretimde kamu düzeninin bozmamalarını ve diğerlerinin inançlarına zarar vermemelerini sağlamaya özen gösterebileceği,

Laik bir üniversitedeki öğrencilik statüsünün, doğası gereği, başkalarının hak ve özgürlüklerine saygı gösterilmesini sağlamaya yönelik bazı davranış kurallarıyla bağlılığı da

Bakanlıklar 06648
ANKARA
Tel : 425 00 86 - 425 33 67
Faks : 418 64 01
E-posta : apk@meb.gov.tr
Int. adresi : www.meb.gov.tr

7-6648

T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

SAYI : B.08.0.APK.0.03.05.00-03/ / /2002
KONU : Soru Önergesi

içerdiği,

Laik bir üniversite yönetmeliğinin, öğrencilere verilen diplomanın, hiçbir şekilde öğrencilerinde katılabileceği dinsel kaynaklı bir hareket kimliğini yansıtmaması gerektiğini öngörebileceği,

Laik üniversite düzeninin gerekleri dikkate alındığında, öğrencilerin kılık-kıyafetlerinin düzenlenmesinin ve bu düzenlemeye uymadıkça, kendilerine diploma verilmesi gibi bazı idari hizmetlerden yararlandırılmalarının, din ve vicdan özgürlüğüne müdahale oluşturmadığı

gerekçelerine dayandırılmıştır.

Yükseköğretim kurumlarının haricindeki bütün okulların öğrencilerinin kılık kıyafetleriyle ilgili uygulama da; 07.12.1981 tarihli ve 17537 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı ile Diğer Bakanlıklara Bağlı Okullardaki Görevlilerle Öğrencilerin Kılık Kıyafetlerine İlişkin Yönetmelik hükümleri çerçevesinde yürütülmektedir.

Anılan Yönetmeliğin 12/c maddesinin (3) numaralı alt bendinde; "İmam-Hatip liselerinde kız öğrenciler, yalnız Kuran-ı Kerim ders saatlerinde başlarını örtebilirler." hükmü yer almaktadır.

Yukarıda belirtilen Anayasa, diğer mevzuat hükümleri ve yargı kararları uyarınca öğrencilerin başörtüsü ile kapalı mekanlara girmelerine izin verecek bir düzenleme yapmak mümkün değildir. Aksine böyle bir düzenleme yapılırsa Anayasanın ilgili maddeleri, kanunlar ihlal edilmiş olur.

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde Anayasa, yasalar ve yönetmeliklerle belirlenmiş olan öğrencilik statüsünün gerektirdiği şartları taşıyan herkesin, eğitim ve öğretim hakkı bulunmaktadır.

Bakanlığımızca, eğitim kurumlarındaki konu ile ilgili uygulamalar, mevcut yasal düzenlemeler çerçevesinde yürütülmektedir. Eğitim kurumlarımız, ilgili mevzuatına uyan herkese açık olup, bu çerçevede hiç kimsenin eğitim ve öğretim hakkının elinden alınması söz konusu olamaz.

Bilgilerinize arz ederim.

Metin BOSTANCIOĞLU
Millî Eğitim Bakanı

Bakanlıklar 06648
ANKARA
Tel : 425 00 86 - 425 33 67
Faks : 418 64 01
E-posta : apk@meb.gov.tr
Int. adresi : www.meb.gov.tr